

Rongorongo Ti ibukin Tuoan te Kanoanano

timetobowelscreen.nz

Health New Zealand
Te Whatu Ora

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government

National
Bowel
Screening
Programme

Te boki aei e kaota rongongon te kaentia n te kanoanano (bowel cancer) ao tuoana (bowel screening are ena kona ni buoka karekean am baire ba ko na ira te National Bowel Screening burokuraem ae aki kaboooki ke koaki.

Tuoa n te kanoanano

- Eaki kaboooki.
- E baitii te tutuo ao e kona ni karaoaki n te mwenga
- E kanakoaki te bwain tutuo nakoim ni katoa 2 te ririki.
- E katauaki ibukia aomata ake 60-74 aia ririki ni maiu

New Zealand teuana te aba n te aonaba ae rang korakora iai te kaentia n te kanoanano.

Angin te tai, akea kanikina aika a noraki n te kaentia n te kanoanano. Karaoan te tutuo e buoka kakae n te kaentia n moantai n te tai are e kona ni katokaki n te bwain aoraki.

E kona naba n kaota te rara n nakotarim (butaem), te kanikina are e moantai ni kaotia ba iai te kanganga.

Mwin kamatebwai man ara burokuraem a koatia ba te tutuo e kona ni kunea te kaentia n te kanoanano irouia itiman (7) aomata ibuakoia tengaun (10) ake a karaoa te tutuo aei. Te kaentia n te kanoanano eaki nako te rara n taai nako ngaia are n tabetai eaki ataki ke ni kuneki. N tabetai, ao te kaentia n te kanoanano e kona naba n riki i marenan taai are karaoaki iai te tutuo (bowel screening). Ao ibukin aikai, e rang kakawaki ba kona karaoa te tutuo ni katoa 2 te ririki ao n reitaki nakon am taokita n te tai ae waekoa ngkana iai kanikinaean te kaentia n kanoananom ae ko namakinna ke ko noria.

Kanikina aika a bati n rereke ke ataki ibukin te kaentia n te kanoanano:

- te bitaki n te kan nakotaari nakon are ko tataneiai iai inanon tabeua te wiki.
- te rara n nakotarim (butaem)

Engae ngke a kona naba n reke kanikina aikai n aekan aoraki tabeua, e kakawaki ba ana tuoaki iroun am taokita.

Karaoan te tutuo

Te tutuo aei e rangin bebete karaoana ao e kona n tuka te kabuanibwai nakon maium!

Ena kanakoaki te bwain tutuo (bowel screening test kits) nakoim n mwengam. Karaoa te tutuo n te tai ae waekoa. Ngkana koaki karaoa te tutuo inanon 6 te namwakaina ao ena toki korakoran te bwai n tutuo, ao kona manga tangira teuana ae boou.

Te tuto aei e bebete karaoana.

- Anaa teutana te sample (te nakotari/butae) man nakotarim/butaem n te kai (stick) ane raon te bwain n tutuo. Karina te kai n te bwatoro (tube) ao merinna n te tinaniku (envelope) ane raon te bwain n tutuo
- Kaetieti ibukin karaoan te tutuo akana raon te bwain n tutuo
- Kataia n merina am sample n te bong are ko karaoa iai te tutuo ke te bong are imwina.

Mwin am tutuo

Ena reke mwin am tutuo inanon 3 te wiki man te tai are ko merina iai am sample.

Ena roko am reta ibukin mwin am tutuo (results) ao ko aki aua naba n karekeaki iroun am taokita ke te neeti.

Ngkana eaki reke iroum mwin am tutuo inanon 3 te wiki, taiaoaka tarebonira n te namba ae **0800 924 432** ke e-meeri (email) **info@bowelscreening.health.nz**

Akea te kanikina ae noraki imwin te tutuo (negative test)

Ngkana e negative am tutuo, akea te bwai ae kona karaoia moa ngkai. Kakoaua ba kona karaoa te tutuo n te tai are e roko iroum te bwai n tutuo 2 te ririki ma ngkai

Waekoa nora am taokita ngkana iai kanikina n aron te bitaki n tain kanibekam ba e kaokoro ma are ko tataneiai iai mai mwaina ao te bitaki aei e waki nako inanon tabeua te wiki, ke iai te rara n nakotarim (butaem)-

tai tanninga am tai n tutuo (bowel screening) are na roko.

Iai te kanikina ae noraki imwin te tutuo (positive test)

Ngkana e positive am tutuo, nanona kona kainanoi aekan tutuo riki tabeua. Angin te tai aio bon te colonoscopy.

Te tutuo ae positive tiaki nanona ba e kaentia kanoananom.

Tabeua riki rongorongon te tutuo ae positive a kona n noraki n te **timetobowelscreen.**

Tuoa n te kanoanano (bowel screening) eaki katauaki ibukia aomata ni kabane.

Ngkana ko kona n kaeti tabeua baoki ibuakon aikai ao reitaki nakon am taokita ke tareboonira te namba ae aki kaboaki **0800 924 432**. Bowel screening e kona naba n aki katauaki ibukim

- Iai irou kanikinaean te kaentia n te kanoanano ae ataki - Nora am taokita n te tai ae waekoa
- I atia ni karaoa te colonoscopy inanon 5 te ririki n nako. Taiakoa tareboon bwa ti aonga ni manga kaoko riki nakon te tai ae na roko.
- I mena ngkai iaon te burokuraem are tauai mwin nongai n te kanoanano ke kaentia n te kanoanano, (bowel polyp or bowel cancer surveillance programme).

- E atia n reke irou te kaentia n te kanoanano ao I wakina ngkai au bwain aoraki ibukim te kaentia aei.
- E atia n koreaki n kanakoaki mwakoron kanoananou are bubura (large bowel).
- Iai irou te aoraki ae ulcerative colitis ke Crohns disease.

Tera te kaentia n te kanoanano?

- E ataki te kaentia aio n arana tabeua aika colon, rectal ke colorectal
- Kanoananom ae bubura (large bowel) bon toman ke mwakoron te kanoanano are e baronga butin te amarake inanon te rabwata (food digestive system).

Tenua makoron te kanoanano; te kanoanano ae uarereke (small bowel), kanoanano ae bubura (large bowel), ao te kurabe (rectum).

- Te kaentia n te kanoanano e moan riki man te naan cells aika a waekoa n rikirake iaon ae riai.
- Cells aikai a kona n riki ba te naan nongai (polyps) ao tabeua nongai a kona n riki n kaentia inanon tabeua te ririki.
- E kona n maan te tai rikiraken ao buburan te kaentia imwain ae butanako inanon te rabwata.
- Te kakaonimaki n tutuo irouia aomata are akea irouia kanikinaean aorakin te kanoanano, bon te tai ae kakawaki ibukin kakaeen te kaentia ao ni moantai n bwain aorakia ngkana e kuneaki.

Ibukin tabeua riki rongorongo

- Nakon **timetobowelscreen.nz**
- Tareboon ae akea boona 0800 924 432, man Te Moanibong nakon Kanimabong 8am-6pm
- E-meeri **info@bowelscreening.health.nz**

Ibukin ongoram bwa antai ae katauaki (eligible) n kamanenai makuri n kuakua ibukin te botanaomata ake a mwanenaki nora te Health New Zealand | Te Whatu Ora website ke tareboonia te namba **0800 924 432**

Taetae n aba tabeua

Te boki aei e kona naba n reke n aron teina aikai n taetae aikai:

Te Reo Maori, Cook Island, Samoan, Fijian, Rotuman, Kiribati, Tongan, Tuvaluan, Niuean, Tokelauan, Simplified Chinese, Traditional Chinese, Korean, Hindi, Punjab, Tagalog, Arabia and Burmese.

Tikaenia te QR code ke nakon **timetobowelscreen.nz**

